

4. Milyen mértékben volt azonos az ETO-jelzetek nyelvi kifejezése az egyes deszkriptorokkal?

- 230 esetben azonosnak bizonyult,
 112 esetben fordult elő szinonima vagy egészen közeli kifejezés,
 2 esetben azonos volt egy tiltott szóval,
 67 esetben általánosabb kifejezés volt,
 46 esetben szűkebb kifejezés volt,
 67 esetben az ETO-jelzet kifejezése tematikailag csak részben egyezett a deszkriptorral.

A vállalkozásnak, azon túl, hogy újabb adalékokat nyújt a kétféle információkereső nyelv megfelelésének mértékére, gyakorlati haszna is van. Lengyelországban ui. az ETO az általánosan kötelező információkereső nyelv, a különböző intézmény- és hálózatközi szolgáltatások közös nyelve, s így minden tájékoztatási intézménynek szükségképpen „két nyelven kell beszélnie”. A dokumentumok tartalmának kétféle kifejezését – bizonyította a gyakorlat – az összeházasított tezausz és ETO 45%-kal gyorsította meg.

[Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 20. k. 3. sz. 1975. p. 3–11.]

Futala Tibor

* * *

Az értelmező szótárak és a tezausz készítés

A tezausz készítés egyik legnehezebb mozzanata az egyes szavak közötti értelmi összefüggések objektív megállapítása, illetve az összefüggések jellegének és erejének meghatározása. E célból a kutatók mind gyakrabban fordulnak a szövegek disztributív-statisztikai elemzéséhez. Ám ennek a módszernek egy sor hátránya van. Munkaigényes és csak a szintagmatikus összefüggések kimutatására alkalmas.

E nehézségeket vagy legalábbis java részüket elkerülendő, ilyenkor célszerű az értelmező szótárakat igénybe venni. Ezek ui. azon túl, hogy feltűntetik a paradigmikus összefüggéseket is, rendelkeznek az áttekinthetőség nem lebecsülendő, munkát csökkentő előnyével.

Igaz ugyan, hogy az értelmező szótárak – és ezért becsülik le őket a kutatók ebből a szempontból – szerzőjük szubjektív ismeretei szerint tartalmazzák az összefüggéseket, de hát az elemzett szövegek sem kevésbé szubjektívek, és több szótár egyidejű használata lehetőséget ad a szubjektivitás fokának csökkentésére.

Az értelmező szótárak különösen az egymással rokon-ságban álló absztrakt fogalmak közötti összefüggések meghatározására alkalmasak, minthogy más, közeli jelentéstartalmú fogalmakkal írják le, értelmezik őket. Ezért

joggal feltételezhető, hogyha valamely fogalmat több értelmező szótárban legtöbbször ugyanazokkal a rokonfogalmakkal értelmezzük, nagyfokú az értelmezett szó és az értelmezők közötti összefüggés. És megfordítva: az értelmezésre ritkán és esetlegesen használt fogalmak a köztük és az értelmezett szó közötti lazább összefüggést sejtetik.

Nyolc orosz nyelvű rokonfogalom (*müszl', ponjatie, ideja, szoznanie, um, razum, müslenie, mnenie*) értelmi összefüggéseiről, azok intenzitásáról öt orosz értelmező szótár (a Dal', az Ozsegov, az Usakov-féle, valamint a 4 és a 17 kötetes akadémiai szótár) 40 vonatkozó szócikének elemzése az alábbi képet adja:

	Ponjatie	Ideja	Szozanie	Um	Razum	Müslenie	Mnenie
Müszl'	13	12	11	9	9	6	4
Ponjatie		8	8	2	4	3	3
Ideja			5	2	3	4	1
Szozanine				8	7	5	1
Um					10	1	2
Razum						2	3
Müslenie							0
Mnenie							

Az adott szócsoporthoz kulcsszava az – a *müszl'* –, amelyik a legtöbb összefüggéssel (36-tal) szerepel. A táblázatban az egyes fogalmak közötti értelmi összefüggés erősségét az együttes előfordulások *menyisége* adja meg. Ezeknek az adatoknak a birtokában grafikai is könnyen ábrázolhatjuk az adott szócsoporthoz tezauszának szerkezetét.

[Naucno-Technicseskaja Informacija, 2. Szer. 9. sz. 1975. p. 22–23.]

Futala Tibor

* * *

OKTATÁS

A SZIT-et igénylő felhasználók oktatásának módszerei az Egyesült Államokban

Az elmúlt három évben az Egyesült Államok Mezőgazdasági Minisztériumának hatáskörébe tartozó szakterületeken széles körben alkalmazták a *Szelektív Információterjesztés – SZIT (Selective Dissemination of Information – SDI)* rendszerét. A rendszer szolgáltatásait igénybe vevő több ezer felhasználó az e célból szervezett tanfolyamokon megismerkedett a különböző felépítésű adatbázisokkal, s azok felhasználásának módszereivel.

*